

Tulemusvaldkond	Heaolu (HE)
Tulemusvaldkonna eesmärk	Eesti on riik, kus inimesed on hoitud, ebavõrdsus ja vaesus väheneb ning toetatud on kõikide pikk ja kvaliteetne tööelu
Valdkonna arengukava	Heaolu arengukava 2023–2030 (HEA)
Programmi nimi	Laste ja pere programme
Programmi eesmärk	Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Vägivallaohvritele on tagatud abi traumast taastumiseks ja iseseisva toimetuleku saavutamiseks.
Elluviimise periood	2027–2030
Peavastutaja	Sotsiaalministeerium (SoM)
Kaasvastutajad	Sotsiaalkindlustusamet (SKA), Tervise ja Heaolu Infosüsteemide Keskus (TEHIK)

Sissejuhatus

Heaolu tulemusvaldkonna laste ja pere programme on koostatud heaolu arengukava 2023–2030 elluviimiseks ja eesmärkide täitmiseks, tagades peredele vajaliku toe pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning vähendades perede vaesust ja ebavõrdsust. Programm keskendub perede toetamisele ja nende toimetuleku parandamisele, lapse õiguste ja heaolu edendamisele, lastekaitse ja laste hoolekande arendamisele ning vägivalla ennetamisele ja vägivallaohvrite toetamisele. Programm aitab saavutada heaolu arengukava 2023–2030 alaeesmärki nr 1.

Programm panustab oma tegevustega Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammis seatud eesmärkide ja ülesannete täitmise ning riigi pikaajalise arengustrateegia „Eesti 2035“ vajalikesse muutustesse „Kujundame tervikliku rahvastiku- ja perepoliitika kestliku rahvastiku ja heaolu tagamiseks“, „Toetame vaimset tervist ning vähendame vaimset ja füüsilist vägivaldat“ ja „Parandame erivajadusega inimeste heaolu ja ühiskondlikku aktiivsust ning tõhustame pikaajalise hoolduse süsteemi“. Samuti aitab programm kaasa „Eesti 2035“ mõõdikutega „Kohortsündimuskordaja“ ja „Õnnetusjuhtumite, mürgistuste ja traumade tagajärjel hukkunute arv 100 000 elaniku kohta“ 2035. aastaks seatud eesmärkide saavutamisele. Programm panustab ÜRO säästva arengu eesmärkide nr 1 „Kaotada vaesus“, nr 3 „Heaolu ja tervis“ ja nr 5 „Sooline võrdõiguslikkus“ saavutamisse.

Laste ja pere programme elluviimiseks kasutatakse järgmisi välisvahendite meetmeid:

- 21.4.1.2. Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele (Euroopa Regionaalarengu Fond);
- 21.4.7.9. Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele (Euroopa Sotsiaalfond+);
- 21.4.9.3. Lastele ja peredele suunatud teenused on kvaliteetsed ja vastavad perede vajadustele (Euroopa Sotsiaalfond+);
- rahvatervishoid (Euroopa Majanduspiirkonna toetused).

Programmi tegevused on struktureeritud Sotsiaalministeeriumi poliitikavaldkondade kaupa ning iga tegevus kajastab selle poliitikavaldkonna peamisi järgmise nelja aasta prioriteete ja tulemusmõõdikuid.

Programmi eesmärk, mõõdikud ja rahastamiskava

Tabel 1. Programmi mõõdikud

Programmi eesmärk	Eesti on hea paik pere loomiseks ja laste kasvatamiseks ning Eesti lapsed on õnnelikud, kasvades hoolivas, kaasavas, turvalises ja arendavas keskkonnas. Vägivallaohvritele on tagatud abi traumast taastumiseks ja iseseisva toimetuleku saavutamiseks.				
Programmi mõõdikud	Tegelik tase 2025	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2030
Soovitud ja tegelike laste arvu vahe* <i>Allikas: täpsustub</i>	N/A	N/A	N/A	N/A	N/A
Laste suhtelise vaesuse ja sotsiaalse tõrjutuse määr <i>Allikas: Eurostat (EU-SILC)</i>	19,4% (2024)	15,8%	15,5%	15,2%	15,0%
Perest eraldatud laste osakaal <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet ja Statistikaamet</i>	0,16%	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb

Esimesed andmed mõõdiku kohta avaldatakse 2026.aasta lõpus.

Tabel 2. Programmi rahastamiskava (tuhandetes eurodes)

Programmi rahastamiskava	2027 eelarve	Eelarve prognoos		
		2028	2029	2030
Programmi kulud	912 919	910 648	903 319	905 026
Tegevus 1. Perehüvitised ja vanemlus	878 709	876 630	876 033	878 873
Tegevus 2. Lastekaitse	6 328	5 778	4 746	4 168
Tegevus 3. Laste heaolu teenused	16 857	18 669	12 804	11 942
Tegevus 4. Ohvriabi ja hüvitised	11 024	9 572	9 736	10 043

Hetkeolukorra analüüs

Kuut viimast aastat on iseloomustanud järjest vähenev sündimus. 2025. aastal sündis Statistikaameti andmetel vaid 9 240 last, mis tähendab, et sündimus vähenes aastaga 4,6% ja viimase 6 aastaga 30%. Tegemist on **viimase saja aasta väikseima sündide arvuga**. Esimesed lapsed moodustasid 2025. aastal kõikidest sündidest 43,4 protsenti, teised lapsed 33,5 protsenti ning kolmandad ja järgmised 23,1 protsenti. Kohortsündimuskordaja oli 2025. aastal 1,81 last naise kohta (2024. aastal 1,83). Loomulik iive on viimastel aastatel olnud rahvastiku koosseisust tulenevalt negatiivne, kuna vanemaealiste inimeste arv kasvab ja sünnitusealiste naiste arv väheneb. Viimaste aastate madalat sündimustaset on lisaks demograafilistele põhjustele mõjutanud ka erinevad kriisid – nii COVID-19 pandeemia ja sõda Ukrainas kui ka suur elukalliduse kasv, mis on vähendanud perede kindlustunnet.

Selliste 25–39-aastaste naiste ja meeste osatähtsus, kes ei soovi saada ühtegi last, on tõusutrendis. 2023. aastal ei soovinud ühtegi last saada 25–39-aastastest naistest 5,7% ja sama vanuserühma meestest 7,1%. Soovitud lastetus on viimase kümne aasta jooksul kasvanud. 2004/2005. aasta uuringu andmetel oli soovitud lastetus lapsesaamise eas naistel 3% ja meestel

4%. Rahvusvahelises võrdluses on näiteks Soomes soovitud lastetuse osakaal lapsesaamise ealiste seas 15%.

Eesti paistis Euroopas silma suurima 0–2-aastaste lastega vanemate tööhõive lõhega, mis on aga tänu vanemahüvitise reformile hakanud vähenema, motiveerides isasid senisest aktiivsemalt vanemapuhkust kasutama. Kui 2021. aastal oli see näitaja 43,8 protsendipunkti, siis 2025. aastal langes näitaja juba 21,8 protsendipunkti.

Vajalik on tähelepanu pöörata **sündimust toetavate valdkonnaülestest meetmetest väljatöötamisele ja rakendamisele** ning soodustada perekondade heaolu kasvu, laste saamist ja kasvatamist ning lasterikkust väärtustavaid hoiakuid ühiskonnas.

Lastega perede heaolu üks näitaja on **majanduslik toimetulek**. 2024. aastal elas suhtelises vaesuses või sotsiaalses tõrjutuses 19,4% Eesti lastest, mida on rohkem võrreldes 2023. aastaga (16,5%). Absoluutses vaesuses elas 2024. aastal 4,6% (2023. aastal 2,4%) Eesti lastest ehk umbes 12 100 last. Olukorra märkimisväärne halvenemine võib tuleneda nii lastetoetuste vähenemisest (lasterikaste perede toetuse vähenemine), üldisest hinnatõusust kui ka lapsevanemate töötuse määra kasvust. Kui vaesuse määrad näitavad 2024.a seisut, siis ilmajäetuse määr, mis põhineb 2025.a esimese poolaasta andmetel, näitab olukorra paranemise märke. Ilmajäetuses elavate laste osakaal on vähenenud 5,2%-ni (2024.a 7,8%) ehk ilmajäetuses elavate laste arv on vähenenud 13 400-ni (eelmisel aastal 21 000). Lastega perede toimetuleku toetamine on jätkuvalt prioriteetne, kuna lapsepõlves kogetud vaesus võib oluliselt piirata laste arenguvõimalusi ning suurendada pikaajalisi sotsiaalmajanduslikke riske.

Laste vaesust mõjutab peamiselt nende vanemate tööturustaatus, kuid vaesusrisi põhjustab ka see, kui **peres on vaid üks ülalpidaja**. Erinevate peretüüpide võrdluses on kõige suuremas vaesusrisi ühe vanemaga (enamasti emaga) pered, kellest 2024. aastal elas suhtelises vaesuses 37,9% (2023. a 30,5%) ning absoluutses vaesuses 11,1% (2023.aastal 5,7%). Selleks et suurendada laste heaolu ja perede kindlustunnet ning väärtustada lapsi ja laste kasvatamist, on oluline riigi piisav toetus, sealhulgas perehüvitiste reaalväärtuste säilimine ning seos palgatõusu ja elukallidusega. Lisaks mõjutavad lapse heaolu ja arengut oluliselt peresuhete kvaliteet ja vanemlikud oskused. Vanemluse toetamine ja eri vanuses laste vanemate vanemliku toimetuleku toetamine tuleb muuta kättesaadavamaks. Laiendamist vajab **kogukondlike ennetus- ja peretöökeskuste võrgustik**, et pered saaksid õigeaegset ja asjatundlikku abi laste kasvatamisel, vanemaks ja partneriks olemisel ning lapse abivajadusega tegelemisel.

2025. aastal algatati lastekaitse või hoolekande teemal uusi juhtumimenetlusi veidi alla 4000 lapse puhul, mis on samal tasemel 2024.aastaga. 2025. aastal menetleti kohalikes omavalitsustes umbes 20 000 abivajava lapse juhtumit, kes vajasisid **tervishoiust, sotsiaal- ja haridusvaldkonnast lisatuge**. 2025. aasta lõpu seisuga täitis lastekaitsetöötaja ülesandeid Eestis 298 ametnikku, mis on üheksa ametniku võrra vähem kui 2024.aasta lõpus. Erialase ettevalmistusega (kõrgharidusega ja vastavad Lasteks §-le 19) oli neist 201, mis on samal tasemel 2024. aastaga. Sotsiaalkindlustusamet pakub kohalike omavalitsuste lastekaitsetöötajatele omapoolset tuge. KOV-ide soovitusindeks Sotsiaalkindlustusameti lastekaitsealasele nõustamisele iseloomustab seda, kui tõenäoliselt soovitaksid KOV-i töötajad Sotsiaalkindlustusameti nõustamisteenust oma kolleegile 10-punktilisel skaalal. 2025. aastal oli soovitusindeks 74%, mis on lähiaastate kõrgeim tulemus (2024 - 61%, 2023. aastal 46%).

2025. aastal eraldati perest enamasti lapse väärkohtlemise või hooletusse jätmise tõttu 417 last, mis on suurenenud umbes 50 lapse võrra võrreldes 2024.aastaga. Kokku viibis 2025. aasta lõpu seisuga asendushooldusel veidi alla 1800 lapse. Kuigi lapse eelistatud kasvukeskkond ka asendushooldusel on pere, elas 2025. aasta lõpus asutusepõhisel hooldusel ca 41% kõigist asendushooldust vajavatest lastest. Kuigi asendushooldusel viibivate laste arvud on viimastel aastatel langenud, on asutusepõhisel hooldusel olevate laste osakaal tõusutrendis (2023 – u 33%, 2024 – u 38% ja 2025 – u 41%). Asutusepõhise asendushoolduse kasvu suurendavad eestkostel ja hooldusperedes kasvavate laste arvu vähenemine, samal ajal kui asutusepõhisel hooldusel kasvavate laste arv on püsinud suuresti sarnane.).

2025. aastal oli aasta jooksul asendushooldusel viibinud laste osakaal kõigest 0–17-aastastest lastest 0,74%. Asendushooldusel viibivate laste hulka arvestatakse kõik alaealised, kes on aasta jooksul paigutatud asendus- või perekodusse, hooldusperre või eestkostele.

Muret tekitab ka suur **psüühikahäirega laste** arv. Aastast 2019 on igal aastal suurenenud uute ambulatoorsete psühhiaatriliste haigusjuhtude arv kuni 19-aastaste laste ja noorte seas. Kui 2019. aastal oli neid veidi all 4700, siis aastal 2024 registreeriti 6898 uut psühhiaatrilist ambulatoorset haigusjuhtu. 2024. aastal oli 19% lasteabitelefonile pöördujatest lapsed, kellest pea igal neljandal oli pöördumise põhjuseks nende vaimne tervis ja heaolu. 2024. aastal oli üle 15-aastaste tüdrukute seas ennast tahtlikult vigastanud 41,2%. 2024. aastal sooritasid suitsiidi üks alla 15-aastane laps ja üheksa last vanuses 15–19-aastat. See on samal tasemel võrreldes 2023. aastaga.

Abivajavatele lastele ja nende peredele pakutakse mitmeid teenuseid ja tugimeetmeid, ent vanemate sõnul on abi saamine sageli keeruline ja aeganõudev ega toeta probleemide ennetamist. Lapse abivajaduse hindamine ja talle abi osutamine on killustunud eri valdkondade ja asutuste vahel, osapoolte rollid on ebaselged ning puudub terviklik ülevaade perele vajalikust toest. **Spetsiifiliste vajadustega lastele ei ole piisavalt nende vajadustele vastavaid teenuseid**, väljakutseks on nende osutamiseks vajaliku kompetentsi järjepidev tagamine ning jätkuvalt on puude raskusastme olemasolu eeldavaid teenuseid, mis vähendab võimalusi ennetavaks, kiireks abivajaduse märkamiseks ning abi pakkumiseks.

Paljud lapsed, noored, täiskasvanud ja eakad satuvad kuriteo ja vägivalda ohvriks. Naistevastane vägivald on väga ulatuslik paarisuhtes – **iga kolmas Eesti naine on kogenud seksuaalset ja/või füüsilist vägivalda oma partneri poolt**. 2025. aastal registreeriti Eestis 28 033 kuritegu, millest 5209olid kehalise väärkohtlemise ja seksuaalkuriteod. Seksuaalkuritegude, sealhulgas laste vastu suunatud seksuaalkuritegude arv on kasvanud. Registreeriti perevägivallakuritegu ning perevägivalda käigus tapmist ja mõrva (koos katsetega). Suurem osa perevägivallast on paarisuhtevägivald, kus ohvriks on naine ja teo toimepanijaks mees. 30% puhul juhtumitest oli ohvriks laps, kas otseselt või pealtnägijana.

2025. aastal nõustasid piirkondlikud ohvriabitootajad 3 461 inimest, kokku tehti 5 328 nõustamist. Ohvriabi tugiliinide kaudu nõustati 10 730 korral. Naiste tugikeskustes nõustati 9 151 korral 1 743 naist. Seksuaalvägivalda kriisiabikeskustesse pöörduti 268 korral. Traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi sai 2 291 inimest ja vägivallast loobumise toetamise teenusel nõustati 435 inimest 11 116 korral. Kokkuvõttes, 2025. aastal sai Eesti ohvriabi ligi 20 000 pöördumist. Ohvriabist ollakse Eestis aina enam teadlikud¹, aga endiselt **jõuab liiga vähe kannatanutest ohvriabini**. 2024. aastal oli elanikkonna teadlikkus ohvriabi kriisitelefoni 59%. See näitab, et suur osa elanikkonnast on teadlik ööpäevaringsest võimalusest saada tuge ja ärakuulamist, kui inimene on kogenud vägivalda, kaotust, sattunud traumeerivasse olukorda või on see juhtunud tema lähedase või tuttavaga.

Kuigi elanikkonna uuringud näitavad väga suurt ohvriks langemise kogemust, on murekohaks ametliku statistika vähenemine. Politseid teavitatakse vähem ja seetõttu võib olla, et paljud ohvrid ei kuulegi ohvriabist ega oska ise pöörduda. Ka pöördumise korral ei pruugi abi olla piisav, muuhulgas seetõttu, et **spetsialistide teadlikkus trauma mõjudest kannatanule on ebapiisav, samuti on puudujääke nõustamisoskustes**. Koolitusvajadus kogu valdkonnas, mis ohvritega kokku puutub (jõustruktuurid, sotsiaalvaldkond, sh ohvriabi) on oluliselt suurem kui võimekus sellele reageerida. Aina suuremaks murekohaks saab teenuste alarahastatus, mis raskendab teenuste kättesaadavust ja kvaliteetset abi osutamist. Vaja on senisest veelgi enam keskenduda erinevate (ohvriabi) **teenuste omavahelise integreerituse saavutamisele, dubleerimise vältimisele ja ohvrite individuaalsete vajaduste hoolikale hindamisele**, et tagada konkreetsele inimesele vajalik, tema iseseisva toimetuleku saavutamist toetav abi. Kuigi 2024.

¹ Sotsiaalkindlustusamet (2024). Eesti elanikkonna teadlikkuse uuring soopõhise vägivalda ja inimkaubanduse valdkonnas.

aastal avaldatud elanikkonna teadlikkuse ja hoiakute uuring näitas olulist edasiminekut suhtumises pere- ja seksuaalvägivalda ning inimkaubandusse, tuleb ka edaspidi **suurendada ühiskonna teadlikkust vägivalla ennetamise vajalikkusest ja ohvrite abistamisest**. Tervishoiuasutustes ja kohalikes omavalitsustes on vaja arendada ohvri märkamise oskusi. Ohvrite kiiremaks ja mõjusamaks abistamiseks tuleb teha IT-arendusi, et edastada ohvrite andmed turvaliselt ohvriabile ja muuta ohvriabi veeb (palunabi.ee) kasutajasõbralikumaks. Arendamist ja kaasajastamist vajavad ka nõustamiskanalid (telefonid, *chat*, AI rakendamise võimalused). Ohvri turvalisuse tagamiseks peab ohvrite abistamine ja töö vägivalla toimepanijatega olema sidus ja koordineeritud, **tööks perevägivalla toimepanijatega on vaja leida tulemuslikud meetmed**.

Olulisemad tegevused

- **Perepoliitika ja sündimuse toetamiseks** kujundatakse ja rakendatakse poliitikameetmeid, mis aitavad luua laste saamist ja kasvatamist toetavat keskkonda, arvestades Vabariigi Valitsuse prioriteete ja poliitilisi valikuid. **Uuendamisel on lastekaitse korraldus**, et tagada valdkondade selgem koostöö abivajavate laste ja perede toetamisel ning jätkata lapse ja perekeskse lastekaitsetöö juurutamist koos tõenduspõhise tööriistapaketi loomisega. Kavas on luua laste heaolu valdkonnas terviklik kvaliteedisüsteem, et tagada riigi ja kohalikul tasandil pakutava abi tulemuslikkus. Samuti kaasajastatakse lastekaitsetöötajate välja- ja täiendõppesüsteemi ning töötatakse välja terviklik tugisüsteem. Rõhuasetus on kohalike omavalitsuste koostööl põhineva lastekaitse korralduse tugevdamisel ja kavas on täpsustada Sotsiaalkindlustusameti ülesandeid kohalike omavalitsuste lastekaitsetöö toetamisel.
- **Abivajavate laste ja nende perede paremaks toetamiseks** viiakse ellu rehabilitatsioonisüsteemi muudatused ja tagatakse vajaduspõhiste teenuste osutamine suure hooldus- ja abivajadusega lastele. Selleks on kavas luua suure abivajadusega laste ja nende perede toetamiseks vajalike teenuste tervikpilt ning sellest lähtuvalt arendada lastele pakutavaid (sh ööpäevaringseid) teenuseid. Lapsele ja tema perele tervikliku toe pakkumiseks jätkatakse teenuste integreerimisega ning viiakse ellu erivajadusega laste tugisüsteemi reform tervishoiu, sotsiaal- ja haridusvaldkonnas.
- **Pere- ja soopõhise vägivalla ennetamiseks ja vähendamiseks** keskendutakse koostöös Justiits- ja Digiministeeriumiga Euroopa Majanduspiirkonna välisvahendite toel ennetus- ja riskide vähendamise süsteemi arendamisele. Ohvrite abistamise tõhustamine toimub käsikäes naistevastase vägivalla ja perevägivalla tõkestamise direktiivi ning inimkaubanduse tõkestamise direktiivi ülevõtmise protsessiga, sisaldades nii õigusloomelisi muudatusi kui praktika, sh asutustevaheliste andmevahetuse reeglite ümbervaatamist ja kohandamist.

Programmi tegevused ja teenused

Tegevus 1. Perehüvitised ja vanemlus

Tegevuse eesmärk: tagada perede ja laste heaolu, soodustada sündimust, toetada laste arengut ja pakkuda peredele majanduslikku tuge.

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu perepoliitikat, et toetada perede sotsiaalmajanduslikku toimetulekut ja soodustada laste sündi. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapolitiiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning perepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Sotsiaalministeerium rakendab töötavate lapsevanemate töö ja pereelu ühitamise toetamiseks peresõbraliku töödandja märgise programmi ning arendab lapsevanemate vanemlikke oskusi, et toetada laste heaolu ja perede toimetulekut. Välisvahendite toel luuakse ennetus- ja peretöokeskusi ning arendatakse pereteenuseid.

Sotsiaalkindlustusamet maksab lastele ja peredele hüvitisi ja toetusi, suurimad neist on vanemahüvitis ja peretoetused. Vanemahüvitise peamine eesmärk on säilitada lapse sündimisel riigi hüvitise andmisega vanemale varasem sissetulek ning toetada töö ja pereelu ühitamist. Peretoetuste eesmärk on tagada lastega peredele laste hooldamise, kasvatamise ja õppimisega seotud kulutuste osaline hüvitamine. Selleks makstakse lapsetoetust, lasterikka pere toetust, kolmikute või enamaarvuliste mitmike toetust, üksikvanema lapse toetust, eestkostel oleva lapse toetust, ajateenija ja asendusteenistuja lapse toetust ning hüvitatakse lapsepuhkuse tasu. Samuti makstakse peredele ühekordselt sünnitoetust ja lapsendamistoetust. Alates 01.10.2026 hakkab kehtima uus toetuseliik – toitjakaotustoetus, mis on ühtlane toetus ühe või mõlemad vanemad kaotanud lastele.

Tegevuse eelarvest rahastatakse ka elatisabi ning lapsevanemate pensioni- ja ravikindlustuskaitset.

Perioodil 2027–2030 on kavas:

- töötada välja sündimust toetavad valdkondadeülesed meetmed, tuginedes VVTP raames esitatud tegevusplaanile ja 2025. aasta suvel valminud laste saamise ja kasvatamise toetamise analüüsile ja tõenduspõhistele poliitikasoovitustele, ja rakendada neid;
- soodustada perekonda, laste saamist ja kasvatamist ning lasterikkust väärtustavaid hoiakuid ühiskonnas;
- arendada noorte ja lapsevanemate paari- ja peresuhteid ning neile mõeldud vanemlust toetavaid programme ja teenuseid ning parandada nende kättesaadavust;
- jätkata välisvahendite toel üle-eestilise ennetus- ja peretöökeskuste võrgustiku (perepesad) arendamist, et toetada vanemlust ning tugevdada paari- ja peresuhteid. Välisvahendite toel on kavas luua üle Eesti minimaalselt 13 perekeskust.

Tabel 3. Tegevuse mõõdikud

Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2025	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2030
0–2-aastaste lastega 20–49-aastaste meeste ja naiste hõivelõhe <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti tööjõu-uuring</i>	21,8 pp	väheneb	väheneb	väheneb	väheneb
Lapsevanemad, kes tunnevad, et vajaksid nõu ja abi, ent ei tea, kuhu või kelle poole pöörduda või ei söanda kellegi poole pöörduda <i>Allikas: Lapse õiguste ja vanemluse uuring (2018, Praxis, SoM tellimus)</i>	53% (2018)	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb
Laste absoluutse vaesuse määr <i>Allikas: Statistikaamet, Eesti sotsiaaluuring</i>	4,6% (2024)	≤ 2,7%	≤ 2,7%	≤ 2,7%	≤ 2,7%
25-39-aastaste naiste ja meeste osatähtsus, kes ei soovi saada ühtegi last <i>Allikas: Eesti sotsiaaluuring</i>	Mehed 7,1% Naised 5,7% (2023)	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb

Tegevus 2. Lastekaitse

Tegevuse eesmärk: tagada Eestis elavate laste heaolu lastekaitsepoliitika rakendamisega riigi ja kohalike omavalitsuste valdkondadevahelises koostöös.

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu lastekaitsepoliitikat, et toetada abivajavaid ja hädaolus olevaid lapsi. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapolitiitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning lastekaitsepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Tegevuse eelarvest rahastatakse välisvahendite toel

lastekaitse juhtumikorraldusmudeli rakendamist ja valdkondadeülese laste heaolu andmepildi väljatöötamist.

Sotsiaalkindlustusamet pakub tegevuse eelarvest riiklikku perelepitusteenust ja lastemajateenust väärkoheldud lastele. Tegevus sisaldab ka lastekaitse telefoniteenuseid: lasteabitelefoni 116111 ja kadunud laste telefoni 116000, samuti spetsialistide ööpäevaringset nõustamist ning teenusega seotud ennetus- ja teavitustegevust.

Sotsiaalkindlustusamet koordineerib valdkondadeüleseid lastekaitsealaseid koostöö- ja ennetustegevusi ning korraldab lastekaitsetöötajate täienduskoolitusi eesmärgiga parandada lastekaitsealase ennetustöö kvaliteeti ja aidata kaasa laste ja noorte arengu, kaasatuse ja heaolu toetamisele perekonnas, haridusasutuses, kogukonnas ja ühiskonnas tervikuna. Sotsiaalkindlustusamet pakub kohalikele omavalitsustele ka lastekaitsealase nõustamise teenust, suurendades sellega kohalikul tasandil lastekaitse võimekust ja teenuste osutamise edukust.

Perioodil 2027–2030 on kavas:

- kujundada valdkondade selgem koostöö abivajavate laste ja perede toetamisel ning jätkata lapse ja perekeskse lastekaitsetöö juurutamist koos tõendus põhise tööriistapaketi loomisega;
- luua laste heaolu valdkonnas terviklik kvaliteedisüsteem, et tagada riigi ja kohalikul tasandil pakutava abi tulemuslikkus;
- kaasajastada lastekaitsetöötajate välja- ja täiendõppesüsteem ning töötada välja terviklik tugisüsteem;
- töötada välja kohalike omavalitsuste koostööl põhinev lastekaitse korraldus ning täpsustada Sotsiaalkindlustusameti kui riikliku lastekaitset korraldava asutuse ja järelevalveasutuse pädevust ja ülesandeid kohalike omavalitsuste lastekaitsetöö toetamisel;
- jätkata valdkondade ülese laste heaolu andmepildi väljatöötamist, mis koondab terviklikult Eestile iseloomuliku, valdkondi läbiva andmepildi ja toetab teadmispõhiste otsuste tegemist.

Tabel 4. Tegevuse mõõdikud

Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2025	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2030
Laste rahulolu eluga 4. klassis, 8. klassis ja 11. klassis <i>Allikas: Haridus- ja Noorteamet (riikliku heaolu- ja koolikeskkonna küsitlused)</i>	81,6 (4. kl) 68,9% (8. kl) 67,2 % (11. kl)	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb
KOV-ide rahulolu Sotsiaalkindlustusameti tegevusega KOV-ide nõustamisel ja toetamisel <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	74%	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb	säilib või tõuseb
Aasta jooksul asendushooldusel viibinud laste osakaal kõigist 0–17-aastastest lastest, % <i>Allikas: Sotsiaalministeerium ja Statistikaamet</i>	0,74%	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb	säilib või langeb

Tegevus 3. Laste heaolu teenused

Tegevuse eesmärk: tagada mitmekülgse abivajadusega lastele nende heaolu, arengut ja toimetulekut toetavad vajaduspõhised teenused, mis on integreeritud sotsiaal-, tervishoiu-, haridus- ja õiguskaitsevaldkonna juhtumikorraldusse.

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu laste heaolu teenuste poliitikat, et toetada lapsi, kelle abivajadus püsib vaatamata ennetusmeetmete pakkumisele ning lastekaitse juhtumikorralduslikele lahendustele. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning laste heaolu teenuste poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalkindlustusamet korraldab ja rahastab mitmekülgse abivajadusega laste toetamiseks vajalikke teenuseid. Korraldatakse ja arendatakse kinnise lasteasutuse teenust, mis pakub ajutist ööpäevaringset tuge ja turvalisust noortele, kelle käitumine seab tugevalt ohtu nende enda või teiste elu, arengu ja/või tervise ning seetõttu on vajadus piirata nende vabadust. Tõsise riskikäitumise ja mitmekülgse abivajadusega noortele ja nende peredele pakutakse üle terve Eesti, sh kinnise lasteasutuse teenusel mitmedimensioonilist pereteraapiat (*Multidimensional Family Therapy* – MDFT) ning arendatakse teenuseid vastamaks paremini eri laste sihtrühmade vajadustele, et kõigile mitmekülgse abivajadusega lastele oleks tagatud vajalik tugi.

Sotsiaalkindlustusamet tegeleb asendushoolduse korraldamise, valdkondlike koolituste pakkumise korraldamise, tugiteenuste pakkumise koordineerimise ja asendushoolduse arendamisega, et parandada selle kvaliteeti ning suurendada perepõhise asendushoolduse pakujate hulka ja peres kasvavate laste osakaalu. Samuti pakutakse saatjata alaealisele välismaalasele juhtumikorraldust ja korraldatakse neile turvaline majutus.

Perioodil 2027–2030 on kavas:

- suurendada perepõhise asendushoolduse võimalusi ja parandada asendushoolduse kvaliteeti;
- laiendada mitmedimensioonilise pereteraapia pakkumist ning tõsta teenuse kvaliteeti;
- pakkuda kinnise lasteasutuse teenusel spetsiifilisemat tuge eri sihtrühmadele ja tõsta teenuse kvaliteeti;
- luua suure abivajadusega laste ja nende perede toetamiseks vajalike teenuste tervikpilt ning sellest lähtuvalt arendada lastele ja nende peredele pakutavaid, sealhulgas ööpäevaringseid teenuseid; integreerida teenused valdkondadeüleste tegevustega, et pakkuda terviklikku tuge lapsele ja perele;
- viia ellu erivajadusega laste tugisüsteemi reform, et pakkuda lastele sotsiaal-, tervishoiu- ja haridusvaldkonnas integreeritud vajaduspõhist tuge ning hindamisi konsolideerida;
- võtta kasutusele psüühika- või arenguhäirega laste ja nende peredega töötamise meetodikaid ja sekkumisi ning koolitada spetsialiste nende rakendamiseks Eestis.

Tabel 5. Tegevuse mõõdikud

Tegevuse mõõdikud	Tegelik 2025	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2030
Perepõhisel hooldusel (hoolduspered, perekonnas hooldamisel ja eestkostel) elavate laste osakaal asendushoolduse viibivatest lastest, %	58,8%	suureneb	suureneb	suureneb	suureneb
Allikas: Sotsiaalkindlustusamet					

Tegevus 4. Ohvriabi ja hüvitised

Tegevuse eesmärk: tagada õigeaegne ja piisav abi kuriteo, vägivalla ja kriisisündmuse ohvritele.

Sotsiaalministeerium töötab välja ja viib ellu ohvriabipoliitikat, et toetada vägivallaohvreid traumast taastumisel ja iseseisva toimetuleku saavutamisel. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning ohvriabipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist.

Sotsiaalkindlustusamet rahastab tegevuse eelarvest ohvriabi seadusest tulenevaid teenuseid ohvritele ja vägivalla toimepanijatele. Piirkondliku ohvriabi osutamine hõlmab endas nii ohvriabi põhiteenust, taastava õiguse teenust kui ka vägivallast loobumise toetamise teenust, mille eesmärk on tagada vägivalla toimepanijatele tõhus sekkumine, mis ennetaks korduvrikkumisi. Vägivallaohvritele sihtrühmapõhise toe osutamine sisaldab seksuaalvägivalla kriisiabi, inimkaubandusohvrite teenust ning naistevastase ja perevägivalla ohvrite tugiteenust. Tegevuse eelarvest rahastatakse ka psühhosotsiaalset kriisiabi, ohvriabi kriisitelefoni, traumast taastumist toetavat vaimse tervise abi ja kuriteoohvri hüvitist.

Perioodil 2027–2030 on kavas:

- luua ohvriabis võimekus toetada mitmekülgset kübervägivalla ohvreid ja multiprobleemseid kliente;
- tagada ohvrite individuaalse riski- ja toetusvajaduse hindamise instrumendid ja nende kasutamise oskused ning laiemalt ohvriabi professionaalsus erinevate vägivallakuriteo liikide ohvrite toetamisel;
- luua kõikide perevägivalla juhtumite puhul ohvrite tuvastamise ja teenusele suunamise mehhanism;
- viia ellu kuriteoohvri hüvitise reform, et tagada hüvitise parem kättesaadavus raske tervisekahjustuse või surmaga lõppenud isikuvastase vägivallakuriteo ohvritele;
- tagada kahe ohvriabi puudutava direktiivi ülevõtmine (2027 keskel naistevastase vägivalla ja perevägivalla direktiiv, 2028 kuriteoohvrite direktiiv).

Tabel 6. Tegevuse mõõdikud

Tegevuse mõõdikud	Tegelik	Sihttase 2027	Sihttase 2028	Sihttase 2029	Sihttase 2030
Ohvriabi kriisitelefoni kättesaadavuse tagatus <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	82,5 (2025)	72% või suurem	72% või suurem	72% või suurem	72% või suurem
Elanikkonna teadlikkus ohvriabi kriisitelefoni 116 006. <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	59% (2024)	tõuseb	tõuseb	tõuseb	tõuseb
Üldine rahulolu ohvriabi teenustega <i>Allikas: Sotsiaalkindlustusamet</i>	N/A*	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb	jääb samale tasemele või tõuseb

* 2025 aasta valim oli liiga väike.

Programmi juhtimiskorraldus

Laste ja perede programmi on koostanud Sotsiaalministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programm koostatakse neljaks aastaks, pidades silmas heaolu arengukava 2023–2030, Vabariigi Valitsuse tegevusprogrammi ja riigi pikaajalise strateegia „Eesti 2035“ eesmärgid. Programmi kinnitab sotsiaalminister pärast 2026. aasta riigieelarve seaduse vastuvõtmist ning see avalikustatakse Sotsiaalministeeriumi veebilehel.

Programmi täiendatakse igal aastal ühe aasta võrra ning see on kooskõlas riigi eelarvestrateegiaga ja riigi rahaliste võimalustega. Programmi tegevuste eesmärgid aitavad toetada tulemusvaldkonna „Heaolu“ teised programmid (Sotsiaalministeeriumi „Sotsiaalhoolekandeprogramm“, Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi ja Sotsiaalministeeriumi ühisprogramm „Tööturuprogramm“ ja Majandus- ja Kommunikatsiooniministeeriumi „Soolise võrdõiguslikkuse ja võrdse kohtlemise programm“). Teistest tulemusvaldkondadest toetavad programmi eesmärgid enim tulemusvaldkonna „Siseturvalisus“ Siseministeeriumi programm „Turvaline elukeskkond“ ja tulemusvaldkonna „Õigusriik“ Justiits- ja Digiministeeriumi õigusriigi programm.

Programmis seatud eesmärkide saavutamise ja mõõdikute seiramise eest vastutab Sotsiaalministeerium koostöös asjaomaste haldusala asutustega. Programmi täitmisest antakse aru heaolu arengukava 2023–2030 juhtkomisjonile ja eelmise aasta tulemuste kokkuvõtte on toodud programmi Lisas 1. Juhtkomisjoni on kaasatud valdkonna peamised koostööpartnerid ning juhtkomisjoni koosolekud toimuvad minimaalselt kaks korda aastas. Juhtkomisjoni ülesanded, liikmed ja koosolekute protokollid on avalikustatud Sotsiaalministeeriumi veebilehel.

LISA 1. 2025. a programmi ja programmi tegevuste eelarve täitmine

Ülevaade olulisematest tegevustest 2025. aastal

2025. aasta tegevused olid suunatud lastega perede majandusliku turvatunde suurendamisele, abi kättesaadavuse lihtsustamisele ning lastekaitse tõhustamisele. Olukorras, kus sündimus on ajalooliselt madalaim (2025. aastal 9 240 sündi²) ja laste vaesusrisk on tõusnud, keskendus riik süsteemsetele reformidele ja sihitumale toetamisele.

Perede majandusliku toimetuleku toetamine

Vastukaaluks elukalliduse tõusule ja kasvavale absoluutsele vaesusele viidi ellu mitmed olulised toetusmeetmed:

- **Toidukaartide süsteemi arendamine:** 2025. aasta kolmandas kvartalis tõsteti toidukaardi kvartaalset toetust 30 eurolt 36 eurole. Innovatsioonipreemiaga pärjatud süsteem tagab puudustkannatavatele peredele vääriskama abi ja valikuvabaduse.
- **Puudetoetuste tõus:** Juunis tõsteti oluliselt puudega laste toetusi. Raske puudega lapse toetus tõusis 180 euroni ja sügava puudega lapse toetus 270 euroni kuus. Lisaks maksti aasta alguses ühekordset lisatoetust (95–142 eurot).
- **Uus toitjakaotustoetus:** Valmistati ette üleminek seniselt pensionisüsteemilt uuele toitjakaotustoetusele (jõustub 2026), mis tagab vanema kaotanud lapsele ühetaolise ja lapse vajadusi arvestava toe (u 348 eurot kuus).

Erivajadustega laste toetamise reform

Riik astus olulisi samme bürokraatia vähendamiseks ja võrdse kohtlemise tagamiseks:

- **Vanusepiiri tõstmine:** Otsustati tõsta puudega lapse vanusepiiri 18. eluaastani (rakendub täielikult 2027). See muudatus tagab, et erivajadusega ja harvikaigusega lapsed saavad vajalikku tuge ja toetust kuni täisealiseks saamiseni ilma süsteemide vahelise ebakindlusest.
- **Sündmusteenus „Lapse puue“:** Käivitus tervikliku teenuse teine etapp, mis võimaldab automaatset infovahetust tervise- ja sotsiaalvaldkonna vahel. Kui lapsel diagnoositakse püsiv terviseprobleem, jõuab info kohe lastekaitсени, kes saab pakkuda abi ennetavalt, ilma et lapsevanem peaks ise keerulist asjaajamist alustama.
- Käivitati järgmine etapp terviklikust sündmusteenusest, mis aitab võimalikult varakult märgata püsiva terviseprobleemiga lapsi ja nende peresid ning pakkuda neile kiiremini vajalikku abi. Automaatne kahe valdkonnavaheline infovahetus toimib ainult püsiva terviseprobleemiga laste puhul: mõlema silma pimedus, harvikaigus, vähidiagnoos, Rett'i sündroom, Downi sündroom või vaimne alaareng. Sujuvalt toimiv valdkondade ülene infovahetus loob võimaluse abivajava lapse varajaseks märkamiseks ja olulise info liikumiseks niipea, kui andmed lapse püsivat tuge tingivast terviseseisundist on kantud tervise infosüsteemi. Valdkondade ülene infovahetus aitab kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajal kiiremini hinnata abivajadust ja pakkuda vajalikku tuge, mis aitab ennetada võimaliku abivajaduse süvenemist.
- Koostati rahvatervishoiuseaduse ja teiste seaduste muutmise eelnõu rehabilitatsiooniteenuse korraldamiseks uutel alustel tervishoiuvaldkonnas.

Lastekaitse ja asendushooldus

² Allikas: Statistikaamet [RV10: ELUSSÜNDINUD SÜNNIKUU JÄRGI](#). Statistika andmebaas

Laste turvalisuse tagamiseks ja perepõhise hoolduse edendamiseks viidi ellu järgmised muudatused:

- **Lastekaitseseaduse ajakohastamine:** Jõustusi muudatused, mis panevad lastega töötavatele spetsialistidele suurema vastutuse abivajaduse märkamisel. Samuti algutati seadusemuudatused lastekaitsetöötajate rolli selgemaks määratlemiseks.
- Lastekaitsetöö kvaliteedi tõstmine: Alustati rahvusvaheliselt tunnustatud lastekaitse juhtumikorraldusmudeli „Turvalisuse märgid“ piloteerimisega kuues omavalitsuses, eesmärgiga suurendada laste ja pere kaasamist otsustusprotsessi ning tõsta valdkonna juhtimise ja juhtumikorralduse tulemuslikkust.
- **Kasuperede tugisüsteem:** Valmistati ette üleminek projektipõhistelt teenustelt riiklikule süsteemile (jõustub 2026). Edaspidi on igal kasuperel oma teenuste eelarve, mis võimaldab paindlikult kasutada psühholoogilist nõustamist ja muud tuge. 2026. aasta algusest käivitus asendushooldust pakkuvatele peredele paindlik toetuste süsteem, kus nii laps (nt pereteraapia) kui ka pereliikmed saavad vastavalt nende vajadustele teenuseid. Varasemalt projektipõhiselt osutatud teenuste asemele loodi uus terviksüsteem, mis tagab paindliku, järjepideva ja vajaduspõhise toe kogu hooldusperioodi vältel. Asendushoolduse toetavad teenused aitavad ette valmistada lapse tulekut perekonda, lapsel uues kohas paremini kohaneda ning toetavad perede psühhosotsiaalset heaolu ja toimetulekut. Selleks kehtestati sotsiaalministri määrusega peredele pakutavate tugiteenuste sisu, maht ja nõuded teenustele ja nende osutajatele.
- **Rahvusvaheline kaitse:** Eesti liitus ÜRO lapse õiguste konventsiooni lisaprotokolliga, andes lastele võimaluse pöörduda oma õiguste kaitseks otse ÜRO komitee poole.
- Alustati rahvusvaheliselt tunnustatud lastekaitse juhtumikorraldusmudeli „**Turvalisuse märgid**“ piloteerimisega kuues omavalitsuses, eesmärgiga suurendada laste ja pere kaasamist otsustusprotsessi ning tõsta valdkonna juhtimise ja juhtumikorralduse tulemuslikkust.

Strateegiline vaade sündimuse kasvuks

Vastuseks madalale sündimusele ja kasvavale vabatahtlikule lastetusele (naiste seas 5,7%, meeste seas 7,1%) valmis koostöös teadlastega laste saamise ja kasvatamise analüüs. Selles toodi välja peamised põhjused (ebakindlus, kriisid, majanduslik surve) ning esitati ettepanekud mõjusamateks lahendusteks. Lahendusettepanekute põhjal koostati 2026. aasta juuniks perede kindlustunde tegevuskava, milles toodi välja võimalikud edasised tegevused lapse saamise ja kasvatamise toetamiseks koos nende ellu viimise ajakavaga.

Vaimne tervis ja ennetus

Arvestades psüühikahäirete kasvu noorte seas (2024. aastal ligi 6900 uut juhtu), käivitati tõenduspõhised ennetusprogrammid:

- Alustati katseprojektiga „**Cool Kids**“, mis on suunatud ärevushäire riskiga laste ja nende pere varajasele toetamisele. Katseprojekti raames koolitati 10 spetsialisti sekkumist läbi viima.

Ohvriabi ja kaasatus

- **Viipekeele- ja kirjutustõlge:** Detsembris tagati neile teenustele püsiv riiklik rahastus, mis annab kuulmispuudega inimestele kindluse ühiskonnaelus osalemiseks ka pärast välisvahendite lõppemist.
- **Ohvriabi tugevdamine:** Elanikkonna teadlikkus ohvriabi kriisitelefoni tõusis 59%-ni. Käivitati pilootprojekt „Turvalisuse märgid“, et muuta lastekaitsetöö peresid kaasavamaks.

Kokkuvõte

2025. aasta tulemused kinnitavad suunda **ennetavale ja andmepõhisele lastekaitsele**. Suurim saavutus on sotsiaal- ja tervishoiuteenuste lõimimine, mis vähendab erivajadustega laste perede hoolduskoormust ja halduspiinu, pakkudes samal ajal tugevamat majanduslikku turvavõrku läbi kasvanud toetuste.

Tabel 1: Laste ja perede programmi ja programmi tegevuste 2025. a kulude eelarve täitmine (tuhandetes eurodes)

	Esialgne eelarve	Lõplik eelarve	Täitmine
Laste ja perede programm	993 825	995 472	929 488
Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused	36 720	37 807	30 893
Hüvitised ja toetused lastele ning peredele	936 246	937 329	881 254
Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine	4 096	3 534	3 113
Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine	7 684	4 830	4 067
Teenused ohvritele ja vägivallatsejatele	9 080	11 972	10 160

Abivajavaid lapsi ja peresid toetavad teenused

Lõplik eelarve suurenes võrreldes esialgselga 3% ehk 1,1 mln eurot:

- 2024. a eelarvest kanti üle 6,8 mln eurot. Ülekantavatest kuludest suuremad olid:
 - 4,1 mln eurot erivajadusega laste rehabilitatsiooniteenus – käimas on rehabilitatsioonisüsteemi reform, et terviseseisundist tuleneva abivajadusega inimesed saaksid teenused kätte kiiremini ja lihtsamini;
 - 1,1 mln eurot asendushoolduse korraldamise, arendamise ning pädevuste suurendamise teenus – 2025. aastal korrigeeris SKA teenuse hindu lubatud 10% võrra;
 - 0,7 mln eurot kinnise lasteasutuse teenus – SKA tõstis 2024.a lõpus ja 2025. aastal teenuse hinda;
 - 0,4 mln eurot riikliku perelepitusteenus – SKA uuendas 2025. aastal hinnastamise mudelit.
- 2025. aasta lisaeelarvega vähendati eelarvet 6,5 mln eurot. Vahendid suunati ümber aastatesse 2026-2028 erihoolekandeteenuse osutamiseks.
- Ministri liigendusega vähendati piirmääraga vahenditest kulude jaotust 0,4 mln eurot.
- Välisvahendite eelarve (lastekaitsealane ennetus-, arendus- ja teavitustegevus) suurenes 1,2 mln euro võrra.
- VV sihtotstarbelisest reservist eraldati 4538 eurot.

Lõpliku eelarve täitmine moodustas 82%. Täitmise suuremad erinevused eelarvega võrreldes on:

- piirmääraga vahendite kasutus oli 89%. Kasutamata jäi 3 mln eurot, mis peamiselt on seotud kinnise lasteasutuse teenusega (1,3 mln eurot), asendushoolduse korraldamise (sh saatjata

alaealistele välismaalastele), arendamise ning pädevuste suurendamise teenusega (0,5 mln eurot) ja vanemlike oskuste arendamisega (0,4 mln eurot). Jääki kasutatakse samal otstarbel 2026.a,

- välisvahendite eelarvest kasutati 40%. Kasutamata jäi 4,1 mln eurot, mis on peamiselt EL struktuurivahendid,
- mitterahaliste vahendite osas oli kasutus 129% ehk IKT amortisatsioonikulu oli 0,2 mln eurot suurem kui eelarvesse planeeritud.

Hüvitised ja toetused lastele ning peredele

Lõplik eelarve suurenes võrreldes esialgsuga 0,1% ehk 1,1 mln eurot:

- 2024. a eelarvest kanti üle 0,9 mln eurot.
- 2025. aasta lisaeelarvega vähendati eelarvet 0,2 mln eurot.
- Ministri liigendusega suurendati piirmääraga vahenditest kulude jaotust 0,4 mln eurot.
- Välisvahendite eelarve suurenes 21 004 euro võrra.
- VV sihtotstarbelisest reservist eraldati 3 270 eurot.

Lõpliku eelarve täitmine moodustas 94%. Täitmises suuremad erinevused eelarvega võrreldes on:

- arvestuslikest vahenditest kasutati 94%, kasutamata jäi 55,5 mln eurot, mis on seotud planeeritust väiksema peretoetuste (17,6 mln eurot), vanemahüvitiste (18,3 mln eurot) ning erijuhtudel sotsiaalmaksu kuludega (12,9 mln eurot),
- piirmääraga vahendite kasutus oli 88%. Jääki 0,6 mln eurot kasutatakse samal otstarbel 2026.a,
- mitterahaliste vahendite osas oli kasutus 111% ehk IKT amortisatsioonikulu oli 0,05 mln eurot suurem kui eelarvesse planeeritud.

Lapsi ja peresid toetavate meetmete arendamine ja pakkumine

Lõplik eelarve vähenes võrreldes esialgsuga 14% ehk 0,6 mln eurot:

- 2024. a eelarvest kanti üle 0,3 mln eurot.
- 2025. aasta lisaeelarvega vähendati eelarvet 0,2 mln eurot.
- Välisvahendite eelarve vähenes 0,6 mln euro võrra EL struktuurivahenditest rahastatava lastekaitsealase ennetus-, arendus- ja teavitustegevuse osas.
- VV sihtotstarbelisest reservist eraldati 1693 eurot.

Lõpliku eelarve täitmine moodustas 88%. Täitmise suuremad erinevused eelarvega võrreldes on:

- piirmääraga vahendite kasutus oli 92%. Kasutamata jäi 0,2 mln eurot, mida kasutatakse samal otstarbel 2026.a,
- välisvahendite eelarvest kasutati 68%. Kasutamata jäi 0,3 mln eurot EL struktuurivahendeid,
- mitterahaliste vahendite osas oli kasutus 127% ehk IKT amortisatsioonikulu oli 0,08 mln eurot suurem kui eelarvesse planeeritud.

Laste ja perede ning ohvriabi valdkonna arendamine

Lõplik eelarve vähenes võrreldes esialgsuga 37% ehk 2,9 mln eurot:

- 2024. a eelarvest kanti üle 0,9 mln eurot.

- 2025. aasta lisaeelarvega vähendati eelarvet 1,3 mln eurot.
- välisvahendite eelarve vähenes 2,5 mln euro võrra EL struktuurivahenditest rahastatava projektide osas sh SF laste ja perede toetamine 1,7 mln eurot ja SF pikaajalise hoolduse kättesaadavuse parandamine projekti osas 0,7 mln eurot.

Lõpliku eelarve täitmine moodustas 84%. Täitmise suuremad erinevused eelarvega võrreldes on:

- piirmääraga vahendite kasutus oli 84%. Jääki 0,5 mln eurot kasutatakse samal otstarbel 2026.a,
- välisvahendite eelarvest kasutati 81%. Kasutamata jäi 0,3 mln eurot.
- mitterahaliste vahendite osas oli kasutus 246% ehk IKT amortisatsioonikulu oli 0,06 mln eurot suurem kui eelarvesse planeeritud.

Teenused ohvritele ja vägivallatsejatele

Lõplik eelarve suurenes võrreldes esialgsuga 32% ehk 2,9 mln eurot:

- 2024. a eelarvest kanti üle 1,2 mln eurot (sh Ukraina sõjapõgenike sotsiaalteenuste jääk 0,4 mln eurot ja laiapõhjalise riigikaitse reservieraldise jääk 0,01 mln eurot).
- 2025. aasta lisaeelarvega suurendati eelarvet 0,6 mln eurot.
- Välisvahendite eelarve suurenes 1,1 mln euro võrra seoses EL struktuurifondide meetmete mõjul.
- VV sihtotstarbelisest reservist eraldati 3 969 eurot.

Lõpliku eelarve täitmine moodustas 85%. Täitmises suuremad erinevused eelarvega võrreldes on:

- arvestuslike vahendite kasutus oli 91%, ehk 0,1 mln eurot maksti planeeritust vähem kuriteoohvrite hüvitisi,
- piirmääraga vahendite kasutus oli 84%. Jääk 1,3 mln eurot, millest 0,2 mln eurot üle ei kanta, kuna on juba 2024. aastast ülekantud vahendid ja RKAS jääk. Muud vahendid kantakse üle samaks otstarbeks,
- välisvahendite eelarvest kasutati 65%. Kasutamata jäi 0,5 mln eurot,
- mitterahaliste vahendite kasutus oli 120% ehk IKT amortisatsioonikulu oli 0,1 mln eurot suurem kui eelarvesse planeeritud.

LISA 2. Programmi teenuste kirjeldus

Tegevus 1. Perehüvitised ja vanemlus

Teenus: Perepoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine (vastutaja: Sotsiaalministeerium, lühikood 423)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu perepoliitikat, et toetada perede sotsiaalmajanduslikku toimetulekut ja soodustada laste sündi. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning perepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Elatisabi (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 203)

Elatisabi eesmärk on toetada lapse ülalpidamist, kui lapsevanem ei täida ülalpidamiskohustust või ei tee seda vajalikus ulatuses. Elatisabi on võimalik taotleda kohtumenetluse, täitemenetluse ja pankrotimenetluse ajal. Elatisabi suurus on kuni 200 eurot kuus.

Teenus: Vanemahüvitis (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 204)

Vanemahüvitise eesmärk on tagada asendussissetulek isikule, kes kasvatab alla kolmeaastast last, ning soodustada töö ja pereelu ühitamist. Vanemahüvitist on õigus saada õiguse tekkimise päevast alates lapse kolmeaastaseks saamiseni lapse kohta kuni 605 kalendripäeva, mis sisaldab ema vanemahüvitise, isa vanemahüvitise ja jagatava vanemahüvitise kalendripäevi. Vanemahüvitise suurus sõltub hüvitise saaja tulust, millele rakendub nii minimaalne kui ka maksimaalne määr. Isikule, kes tulu ei ole saanud, tagatakse seadusega fikseeritud hüvitise määra suurune sissetulek.

Alates 2026. aastast vähenes vanemahüvitise ülempiir kolmekordselt keskmiselt palgalt kahekordse keskmise palgani ning võimaldatakse teenida täiendavat tulu ilma vanemahüvitise vähendamiseta.

Teenus: Lapsevanema pensioni- ja ravikindlustuskaitse (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 205)

Kogumispensioni täiendava sissemakse teenus, mille eesmärk on tagada riigi poolt II sambaga liitunud kindlustatud isikule pensionivara kogunemine ka perioodil, kui ta kasvatab alla kolmeaastast last.

Alates 2013. aastast sündinud lastega seoses on korraga ühel vanemal õigus saada lapse sünnist kuni tema kolmeaastaseks saamiseni täiendavaid sissemakseid kogumispensioni ehk teise pensionisamba kontole. Lapsevanema kogumispensioni kontole maksab riik iga kuu täiendavalt 4% Eesti keskmisest sotsiaalmaksuga maksustatavast ühe kalendrikuu tulust.

Riik maksab sotsiaalmaksu ja tagab seeläbi ravikindlustuskaitse selleks õigustatud vanema eest, kes tegeleb lapse/laste kasvatamisega. Riiklik ravikindlustus on tagatud ühele vanemale, kes kasvatab alla kolmeaastast last, vanemale, kes ei tööta ja kasvatab kolme või enam last, ja vanemale, kes kasvatab seitset või enam last.

Alates 2026. aastast lõpetati riigi poolt ravikindlustusmaksu maksmine lastega koduse ülalpeetava abikaasa või registreeritud elukaaslase eest. Muudatus ei puuduta alla kolmeaastast last kasvatavaid ega kolme ja enama lapsega vanemaid, kelle eest riik jätkab sotsiaalmaksu maksmist.

Teenus: Peretoetused (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 206)

Peretoetuste eesmärk on toetada laste kasvamist ning lastega perede heaolu ja elukvaliteeti, soodustades seeläbi laste sündi. Peretoetused on rahalised hüvitised, mis jagunevad ühekordseteks ja perioodilisteks hüvitisteks. Ühekordsed peretoetused on sünnitoetus ja lapsendamistoetus. Perioodilisi hüvitisi makstakse üks kord kuus jooksva kalendrikuu eest: lapsetoetus, üksikvanema lapse toetus, eestkostetava lapse toetus, lasterikka pere toetus, ajateenija või asendusteenistuja lapse toetus, kolmikute ja enamaarvuliste mitmike toetus.

Teenus: Lapsepuhkuste tasu (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 207)

Lapsepuhkusele on õigus mõlemal töösuhtes oleval vanemal kümme tööpäeva ühe lapse kohta kuni lapse 14-aastaseks saamiseni, kuid mitme lapse kohta kokku kõige rohkem 30 kalendripäeva ühes kalendriaastas. Lapsepuhkuse eest on õigus saada hüvitist, mille ühe kalendripäeva suurus on 50% saaja keskmisest töötasust. Lapsepuhkuse suurus sõltub hüvitise saaja tulust, millele rakendub nii minimaalne kui ka maksimaalne määr.

Teenus: Toitjakaotustoetus (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 450)

Toitjakaotustoetus on 01.10.2026 kehtima hakkav uus toetusliik, mida makstakse ühtse suurusena ühe või mõlemad vanemad kaotanud lapsele.

Teenus: Vanemlike oskuste arendamine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 134)

Sotsiaalkindlustusamet tegeleb perede ja vanemahariduse valdkonna arendustegevustega. 2026. aastal viib Eesti pilootprojektina ellu programmid Triple P Baby ja Triple P Online Baby ning lisaks ka „Invest in Play“ mooduli lastevanematele, kelle lastel esinevad ATH-ga seotud käitumisraskused. „Invest in Play“ baasmoodul on ühtlasi võimalik parem alternatiiv pikalt pakutud „Imelised aastad“ programmile..

Uued programmid täidavad eesmärgi suunata rohkem tähelepanu ennetusele, pakkudes programme, mis vastavad võimalikult varajasele abi- ja nõustamisvajadusele, ning toetada kasvavat sihtrühma lapsevanemaid ja lapsi, kes seisavad silmitsi ATH sümptomitest tulenevate raskustega. Kõigi pakutavate vanemlusprogrammide laiem eesmärk on arendada vanemate vanemlike oskusi, et ennetada ja vähendada laste väärkohtlemist ja vaimse tervise probleeme.

Vanematel on samuti juurdepääs tõenduspõhistele juhiste, tööriistadele ja praktilistele nõuannetele riiklikus lapsevanematele suunatud teabeportaalis Tark Vanem („Smart Parent“), mille uus ja uuendatud versioon valmib 2026. aasta teises pooles ning mille baasil on arutluse all ka vanematele mõeldud mobiilirakenduse loomine.

Lapsevanematele pakutakse tulemusliku vanemlusprogrammi „Imelised aastad“ koolitusi, mis hõlmavad 2–8-aastaste laste vanematele mõeldud põhiprogrammi (*Parent Basic Preschool*) ja 4–12-aastaste laste vanematele mõeldud jätkuprogrammi (*Advanced Parent*). Programmi eesmärk on arendada vanemate vanemlike oskusi, et ennetada ja vähendada laste väärkohtlemist ja vaimse tervise probleeme. Sotsiaalkindlustusamet toetab kohalikke omavalitsusi koolituste korraldamise kulude katmisel.

Mainitud tegevusi rahastatakse osaliselt välisvahenditest ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“ kaudu, mille abil toetatakse lapseootel ja lapse saanud peresid ning suurendatakse lapsevanemate teadlikkust vanema rollist laste arengu toetamisel esimestel eluaastatel. Oluliseks tegevuseks on igas eas (0–18-aastaste) laste vanematele mõeldud vanemaharidust toetavate ennetustegevuste arendamine ja üle-eestilise kättesaadavuse parandamine, muu hulgas pööratakse rohkem tähelepanu isade teadlikkuse parandamisele ja nende osaluse suurendamisele vanemaharidusprogrammides.

Teenus: Töö ja pereelu ühitamise soodustamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 55) Töötavate lapsevanemate töö ja pereelu ühitamist soodustab tööandjate kaasamine peresõbraliku tööandja märgise programmi. Peresõbraliku tööandja märgist omav tööandja on tunnustatud kui tööandja, kes on edukalt oma organisatsioonikultuuri juurutanud töötaja- ja peresõbralikke meetodeid. Märgise saanud tööandja annab töötajale kindluse, et selles organisatsioonis väärtustatakse töötajat ning hinnatakse tema vajadusi hoida tasakaalu töö ja pereelu vahel. Teenust viiakse ellu välisvahenditest rahastatava ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“ kaudu.

Teenus: Pereteenuste arendamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 443)

Teenust rahastatakse välisvahenditest ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“ kaudu, mille eesmärk on luua ennetus- ja peretöökeskusi, suurendada kohalikus omavalitsuses perede paremaks toimetulekuks pakutavate pereteenuste arvu ja kättesaadavust, muuta peredele vajalik info ühest kohast kättesaadavaks ning luua kodulähedased tervise-, sotsiaal- ja psühholoogilisele abile juurdepääsu võimalused rõhuasetusega võimalike riskide varajasel märkamisel. Kogukondliku ennetus- ja peretöökeskuse eesmärk on toetada laste ja perede heaolu süsteemse ja järjepideva ennetustegevusega ning kogukonna võimestamisega oma kodukoha läheduses.

Tegevus 2. Lastekaitse

Teenus: Lastekaitsepoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 424)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu lastekaitsepoliitikat, et toetada abivajavaid ja hädaolus olevaid lapsi. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapolitiiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning lastekaitsepoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Lastekaitse korraldusmudeli rakendamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 407)

Teenuse raames arendatakse kohalike omavalitsuste koostööd toetavat lastekaitsetöö korraldust ja laiendatakse "Turvalisuse märgid" lastekaitse juhtumikorralduse lähenemist, et kujundada kohalikes omavalitsustes ühistel põhimõtetel ja tööviisidel põhinev lastekaitsetöö ning parandada laste ja perede abistamise kvaliteeti. Kohalikke omavalitsusi toetatakse lähenemise rakendamisel ja selle jätkusuutlikul lõimimisel organisatsiooni igapäevasesse töösesse.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Lastemajateenus väärkoheldud lastele (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 217)

Sotsiaalkindlustusamet pakub lastemajateenust väärkoheldud ja seksuaalselt väärkohtlevalt käituva lapse abistamiseks. Teenuse osutamisel lähtutakse rahvusvaheliselt tunnustatud lastemaja ehk Barnahusi mudelist, et pakkuda lapsele koordineeritud ja tõhusat abi. Lastemajad asuvad Tallinnas, Tartus, Jõhvis ja Pärnus.

Valdkondliku uuringu tulemustele tuginedes arendatakse teenust, eesmärgiga toetada lapsesõbraliku ja koordineeritud abi jõudmist erinevaid vägivallavorme kogenud lasteni. Fookuses on teenuse parem integreerimine lastekaitstesüsteemi, spetsialistide pädevuse kasvatamine ning valdkondadeülese koostöö tugevdamine tervikliku abi tagamiseks ja korduvtrauma vältimiseks. Samuti jätkatakse rahvusvahelist koostööd ja tõenduspõhiste sekkumismudelite arendamist, tagamaks lastemajateenuse vastavus Barnahusi kvaliteedinõuetele.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Riiklik perelepitusteenus (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 291)

Riiklik perelepitusteenus aitab lahku läinud või lahku minevatel lapsevanematel jõuda professionaalse perelepitaja toel lapse huvidest ja arenguvajadustest lähtuvate kokkulepeteni. Perelepitus pakub vanematele tuge lapse elukorralduse, vanemaga suhtlemise ja ülalpidamisega seotud küsimuste lahendamisel ning aitab luua toimiva elukorralduse ka pärast vanemate paarisuhte lõppemist.

Perelepitus võimaldab vanematel leida lahendusi kohtuväliselt või juba varases kohtumenetluse etapis, säästes aega, kulusid ja emotsionaalset pinget. Turvalises ja toetavas keskkonnas saavad vanemad keskenduda lapse vajadustele ning teha kokkuleppeid, mis toetavad lapse heaolu ja aitavad lapsel vanemate lahkuminekuga paremini toime tulla.

Teenus: Riikliku lastekaitse teenuse pakkumine ja arendamine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 214)

Kohaliku omavalitsuse lastekaitsetöötajate nõustamisel pakutakse kohalikele omavalitsustele terviklikku, analüüsi- ja vajaduspõhist teenust. Kohalikke omavalitsusi abistatakse juhtumite lahendamisel (alates juhendamisest lapse abivajaduse hindamisel kuni sobivate meetmete valikuni), antakse arvamusi kinnise lasteasutuse teenuse sobivuse kohta ja vahendatakse rahvusvahelisi lastekaitsejuhtumeid, samuti arendatakse lastekaitsetöötajatele igapäevatööks vajalikke infosüsteeme. Lastekaitsetöötajatele luuakse vajalikke tööjuhiseid, korraldatakse koolitusi ning arendatakse juhtumikorralduse ja võrgustikutöö protsesse. Nõustamisteenus suurendab lastekaitse võimekust kohalikul tasandil ja parandab lastekaitsetöö kvaliteeti.

Sotsiaalkindlustusamet täidab keskasutusena nõukogu määruse (EL) 2019/1111, mis käsitleb kohtualluvust, abieluasjade ja vanemliku vastutusega seotud kohtuasjades tehtud lahendite tunnustamist ja täitmist ning rahvusvahelisi lapserööve (uuesti sõnastatud) (ELT L 178, 02.07.2019, lk 1–115), artikli 79 punktides a, b, f ja g ning artiklites 80 ja 82 ette nähtud ülesandeid.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Lastekaitsealase ennetus-, arendus- ja teavitustegevuse koordineerimine, sh lasteabi telefoniteenuse (116111) pakkumine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 444)

Teenus hõlmab lasteabi 116111, kadunud laste telefoni 116 000, veebiterapeuditeenust ning laste heaolu valdkondadeülese koostöö, ennetus- ja teavitustegevuse koordineerimist. Teenuse eesmärk on toetada lapsi, peresid ja laste heaolu valdkonnaga seotud spetsialiste, pakkudes ööpäevaringset nõustamist, vajaduspõhist tuge ning infot ja koolitusi, mis aitavad varakult märgata probleeme ja ennetada nende süvenemist.

Lasteabi 116111 on ööpäevaringne tasuta telefoni ja interneti teel pakutav nõustamisteenus, mille eesmärk on abistada lapsi ja peresid ning suurendada nende heaolu, samuti abistada abivajavat ja hädaohus olevat last. Töövälisel ajal täidab lasteabi nõustaja hädaohus olevate laste juhtumite puhul lastekaitsetöötaja rolli. Lisaks pakutakse abivajavatele lastele ja peredele veebiterapeudi teenust.

Laste heaolu valdkondadeülese koostöö, ennetus- ja teavitustegevuse alla kuuluvad juhendmaterjalide koostamine, koostöö partneritega, teavitustegevused ja koolitused, et toetada laste heaolu ning edendada abivajaduse ennetamist ja selle varajast märkamist.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Tegevus 3. Laste heaolu teenused

Teenus: Laste heaolu teenuste poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 425)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu laste heaolu teenuste poliitikat, et toetada lapsi, kelle abivajadus püsib vaatamata ennetusmeetmete pakkumisele ja lastekaitse juhtumikorralduslikele lahendustele. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning laste heaolu teenuste poliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TATd „Laste ja perede toetamine“ ja „Mitmekülgse abivajadusega lastele teenuste väljatöötamine ja arendamine“ ning ERFi TATd „Asendushoolduse peremajade rajamise ja rekonstrueerimise toetamine“ ja „Peremajade rajamine ja ruumide kohandamine suure abivajaduse ja kompleksprobleemidega lastele“).

Teenus: Kinnise lasteasutuse teenus (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 223)

Kinnine lasteasutus pakub ajutist ööpäevaringset tuge ja turvalisust lastele, kelle käitumine seab tugevalt ohtu nende enda või teiste elu, arengu ja/või tervise ning seetõttu on vajadus piirata nende vabadust. Kuivõrd kinnise lasteasutuse teenuse osutamisel piiratakse lapse liikumisvabadust, on tegu ühe intensiivsema teenusega, mille kohta saab otsuse teha ainult kohus. Aastas saab teenust ca 100 last.

Teenuse eesmärk on toetada lapse psühholoogilist, emotsionaalset, sotsiaalset, hariduslikku ja kognitiivset arengut ning saavutada muutused, mis võimaldavad lapsel pärast vabaduse piiramise lõppu tulla toime tavakeskkonnas.

Kinnise lasteasutuse teenuse arendamist rahastatakse välisvahenditest ESF+ TATst „Laste ja perede toetamine“, mille abil töötatakse välja ühtsed teenuse osutamise sisu ja kvaliteedi põhimõtted ning teenuse hindamise süsteem, samuti koolitatakse teenust osutavate asutuste personali.

Teenus: Mitmedimensiooniline pereteraapia (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 232)

Mitmedimensiooniline pereteraapia (MDFT – *Multidimensional Family Therapy*) on tõenduspõhine perekeskne programm, mida pakuvad Sotsiaalkindlustusameti terapeudid tõsise riskikäitumise ja mitmekülgse abivajadusega noortele ja nende peredele. MDFT programm on mõeldud 11–18-aastastele noortele, kelle puhul esineb õigusrikkumisi, sõltuvusainete kuritarvitamist, hälbivat käitumist, koolikohustuse mittetäitmist, pereprobleeme. Teraapia on pikaajaline, ühe perega tegeletakse keskmiselt 4–6 kuud.

Teenuse eesmärk on vähendada noorte riskikäitumist peresüsteemi sekkuva intensiivse teraapia abil.

Mitmedimensioonilise pereteraapia arendamist rahastatakse välisvahenditest ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“ kaudu, mille raames pakutakse terapeutidele vajalikke koolitusi MDFTd vajavate sihtrühmadega töötamiseks ning tagatakse uute terapeutide/superviisorite väljaõpe teenuse kättesaadavuse tagamiseks üle Eesti.

Teenus: Asendushoolduse korraldamise (sh saatjata alaealistele välismaalastele), arendamise ja pädevuse suurendamise teenus (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 295)

Sotsiaalkindlustusameti ülesanneteks on riigisisese ja rahvusvahelise lapsendamise korraldamine, rahvusvahelise lapsendamise komisjoni teenindamine, hooldusperede sobivuse hindamine ja hooldusperede ettevalmistamine, eestkoste-, lapsendaja- ja hooldusperedele tugiteenuste korraldamine ning kohaliku omavalitsuse üksuse toetamine lapsele või perele

sobivate meetmete leidmisel. Alates 2023. aastast on Sotsiaalkindlustusameti ülesandeks korraldada ka täienduskoolitusi asendushooldusel olevat last vahetult kasvatavatele isikutele (kasvatajad, perevanemad, hooldus-, eestkoste- ja lapsendajapered), asendus- ja perekodude juhtidele ja võrgustikuliikmetele, samuti pakkuda tugiteenuseid lapsendaja-, eestkoste- ja hooldusperedele (seaduses 2026 jaanuarist).

Välisvahenditest rahastatakse ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“ tegevuse „Asendus- ja järelhooldusteenuse kvaliteedi parandamine ja mitmekesistamine ning perepõhise hoolduse arendamine“ kaudu arendustegevusi ja tugiteenuseid teenuste kvaliteedi parandamiseks ning sihtrühma õiguste ja heaolu tagamiseks.

Teenus hõlmab ka saatjata alaealisele välismaalasele pakutavat juhtumikorraldust ja turvalise majutuse tagamist. Saatjata alaealiseks välismaalaseks loetakse välismaalasele rahvusvahelise kaitse andmise seaduse § 2 lõike 1 ja § 6 lõike 1 tähenduses alla 18-aastast mitte Euroopa Liidu, Euroopa Majanduspiirkonna liikmesriigi või Šveitsi Konföderatsiooni kodanikku (sh Ukraina kodanik) või alla 18-aastast kodakondsuseta isikut, kes saabub või on saanud Eestisse ilma vanema, eestkostja või muu vastutava täisealise isikuta või kes jääb Eestis viibides ilma vanemast, eestkostjast või muust vastutavast täisealisest isikust.

Tegevus 4. Ohvriabi ja hüvitised

Teenus: Ohvriabipoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine (vastutaja Sotsiaalministeerium, lühikood 240)

Teenuse raames töötatakse välja ja viiakse ellu ohvriabipoliitikat, et toetada vägivallaohvreid traumast taastumisel ja iseseisva toimetuleku saavutamisel. Tegevus hõlmab ministeeriumi ja valitsuse valdkonnapoliitiliste otsuste rakendamise ettevalmistamist, EL-i otsustusprotsessis osalemist ning ohvriabipoliitikaga seotud õigusaktide kaasajastamist. Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Piirkondliku ohvriabi osutamine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 445)

Teenus on suunatud kuriteo, vägivalla ja kriisijuhtumi ohvritele maakondlikul tasandil. Teenus ühendab endas ohvriabi põhiteenuse ja taastava õiguse teenuse elemendid ning tugineb piirkondlikkuse põhimõttele – igas maakonnas tegutsevad ohvriabitöötajad, kes tunnevad kohalikke olusid ja koostöövõrgustikke, võimaldades ohvritele kiiret, paindlikku ja vajaduspõhist tuge. Teenuse raames hinnatakse abivajadust ning pakutakse psühhosotsiaalset nõustamist, emotsionaalset, vaimset ja sotsiaalset toimetulekut toetavat tuge, teavitatakse kaitsemeetmetest ja korraldatakse juhtumikorralduslikku koostööd. Teenuse oluline osa on taastava õiguse põhimõtetele tuginev sekkumine, mille kaudu võimaldatakse vahendatud kohtumisi ja taastavaid vestlusi. Need aitavad juhtunut mõtestada, toetavad kahju heastamist ja õiglustunde taastumist. Taastavat nõustamispraktikat rakendatakse nii süütoemenetluse raames kui ka väljaspool seda, pakkudes ohvritele turvalist keskkonda keeruliste teemade käsitlemiseks. Kõrge riskitasemega perevägivalla juhtumite korral rakendatakse MARAC-võrgustikumudelit, mis hõlmab erinevate valdkondade spetsialistide kaasamist eesmärgiga tagada ohvri kaitse ja ennetada raskeid tagajärgi. Teenust toetab ohvriabi vabatahtlike süsteem ning sellele lisanduvad koolitused, võrgustikutöö ja ennetustegevused, mille eesmärk on suurendada kogukondlikku valmisolekut vägivalla ennetamiseks ja turvalise elukeskkonna loomiseks. Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

Teenus: Vägivallaohvritele sihtrühmapõhise toe osutamine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 446)

Teenuse eesmärk on tagada vägivallaohvritele sihtrühma- ja vajaduspõhine ning terviklik tugi, mis soodustab vägivallast taastumist, turvatunde taastamist ja edasise vägivalla ennetamist.

Teenuse sihtrühmadeks on seksuaalvägivalla, naistevastase ja perevägivalla, inimkaubanduse ning muude vägivallavormide ohvrid, samuti vägivalla toimepanijad. Teenus koondab erinevad sihtrühmadele suunatud teenused, sealhulgas seksuaalvägivalla kriisiabi, inimkaubandusohvrite teenused, naistevastase ja perevägivalla ohvrite tugiteenuse ning vägivallast loobumise toetamise teenuse.

Seksuaalvägivalla kriisiabi keskendub kiire ja professionaalse meditsiinilise ning psühhosotsiaalse abi pakkumisele seksuaalvägivalla ohvritele ööpäevaringselt, sealhulgas kohtumeditiinilise tõendite kogumise võimalusele ning traumast taastumise toetamisele sõltumata menetluse olemasolust.

Naistevastase ja perevägivalla ohvrite tugiteenus on kättesaadav igas maakonnas ning toetab naisi ja lapsi vägivallast vabanemisel ning iseseisva toimetuleku taastamisel. Teenus sisaldab nõustamist, juhtumikorraldust, vajaduse korral psühholoogilist ja juriidilist abi, ning ajutist turvalist majutust, ka naistega kaasas olevatele lastele.

Inimkaubandusohvrite teenus keskendub mitmekesise abi pakkumisele, sealhulgas nõustamine, majutus, toitlustus, tervishoiuteenused ning juriidiline ja psühholoogiline abi, et toetada ohvrite taastumist ja õiguste kaitset.

Vägivallast loobumise toetamise teenus on suunatud vägivalla toimepanijatele eesmärgiga toetada neid vägivallast loobumisel, hinnata riske ning pakkuda nõustamist vastutuse võtmiseks ja uute vägivallavabade toimetulekumehhanismide kujundamiseks. Teenus aitab ennetada vägivalla kordumist ning toetab ohvrite kaitset ennetuse ja spetsialistide koostöö kaudu.

Teenuse osutamisel rakendatakse individuaalset lähenemist ning tehakse koostööd asjaomaste spetsialistide ja võrgustikega, et tagada ohvrite turvalisus, õigused ja taastumine.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“) ja osaliselt ka Euroopa Majanduspiirkonna toetusest.

Teenus: Psühhosotsiaalse kriisiabi ja ohvriabi kriisitelefoni pakkumine (vastutaja Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 294)

Tegemist on koondteenusega, mille eesmärk on pakkuda ohvritele ja nende lähedastele kiiret ja asjakohast infot ning esmast emotsionaalset ja kriisituge, et toetada toimetulekut, vähendada sündmuse mõju igapäevaelule ja soodustada iseseisva toimetuleku taastumist. Teenus hõlmab Sotsiaalkindlustusameti ööpäevaringset valmisolekut reageerida erinevatele kriisijuhtumitele üle Eesti ning sisaldab kriisitelefoni teel nõustamist, olukorra hindamist, koostöö algatamist seotud asutuste ja isikutega, kriisijuhtumi ohvrite tuvastamist ning nende esmaste vajaduste hindamist. Teenuse raames osutatakse psühholoogilist esmaabi ning käivitatakse edasine psühhosotsiaalne abi vastavalt vajadusele. Samuti tagatakse spetsialistide koostöö kriisijuhtumi ohvrite toetamisel. Abi osutamine toimub kliendi soovil ja nõusolekul kas telefoni teel, kontaktkohtumise vormis või veebis, võimaldades paindlikku ja individuaalset lähenemist vastavalt olukorrale.

Ohvriabi kriisitelefoni on teenuse osa, mille sihtrühm on laiem – see on ööpäevaringselt kättesaadav info- ja nõustamiskanal kõigile vägivalla, kuriteo või kriisijuhtumi tõttu kannatanutele, kes vajavad infot, tuge või juhiseid edasisteks sammudeks.

Teenus: Ohvrite taastumist toetavate otsekulude hüvitamine (vastutaja: Sotsiaalkindlustusamet, lühikood 447)

Teenuse eesmärk on toetada vägivalla- ja kuriteoohvrite psühhosotsiaalset ning majanduslikku taastumist. Teenus ühendab kaks suunda: traumast taastumist toetava vaimse tervise abi pakkumise ja kuriteoohvri hüvitise maksmise.

Traumast taastumist toetav vaimse tervise abi on suunatud emotsionaalse ja vaimse tasakaalu taastamisele, et ennetada vaimse tervise probleemide teket või süvenemist. Teenust on õigus saada perevägivalla ja seksuaalvägivalla ohvritel sõltumata kriminaalmenetlusest, samuti kuriteoohvritel, kelle juhtumi kohta on algatatud menetlus, ning teatud juhtudel ka ohvri lähedastel ja tunnistajatel. Teenuse saamine põhineb Sotsiaalkindlustusameti tuvastatud abivajadusel ning selle kulud hüvitatakse üldjuhul kuni ühe kuutasu alammäära ulatuses. Erandjuhtudel (nt seksuaalselt väärkoheldud lapse, inimkaubanduse või terrorikuriteo ohvri puhul) võib teenus olla kättesaadav pikemat aega.

Kuriteoohvri hüvitis on rahaline toetus isikule, kes on langenud vägivallakuriteo ohvriks Eesti territooriumil ning saanud raske tervisekahjustuse ja selle tõttu olulise varalise kahju, näiteks ravikulude või sissetulekukaotuse näol. Hüvitise eesmärk on leevendada kannatanu majanduslikku koormust taastumise perioodil. Hüvitist on võimalik taotleda ka ohvri ülalpeetaval või isikul, kes on kandnud ohvri matusekulud, juhul kui ohver on kuriteo tagajärjel hukkunud.

Teenuse kaudu tagatakse ohvritele vajalik rahaline ja psühhosotsiaalne tugi, mis aitab kaasa nende terviklikule taastumisele ja toimetulekuvõime taastamisele.

Teenust rahastatakse osaliselt välisvahenditest (ESF+ TAT „Laste ja perede toetamine“).

LISA 3. Teenuste rahastamise kava

* Teenuste eelarved on indikatiivsed ning on kajastatud lisainfo andmiseks.

Programmi teenuste rahastamise kava	Eelarve			
	2027	2028	2029	2030
Programmi kulud	912 918 788	910 648 237	903 319 031	905 025 523
Tegevus 1				
Perehüvitised ja vanemlus	878 708 724	876 629 638	876 033 063	878 872 589
Perepoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine	724 567	696 736	665 658	756 528
Elatisabi	14 300 876	14 937 875	15 571 736	16 206 736
Vanemahüvitis	346 887 546	356 235 542	367 896 809	380 845 809
Lapsevanemate pensioni- ja ravikindlustuskaitse	88 626 744	87 438 743	85 879 965	84 594 965
Peretoetused	388 565 583	377 507 240	365 844 296	355 380 953
Lapsepuhkuste tasu	9 233 389	9 639 388	10 050 281	10 470 281
Toitjakaotustoetus	28 078 416	28 659 415	29 165 264	29 658 264
Vanemlike oskuste arendamine	1 470 634	977 040	959 052	959 052
Töö- ja pereelu ühitamise soodustamine	117 195	16 015	0	0
Pereteenuste arendamine	703 775	521 645	0	0
Tegevus 2				
Lastekaitse	6 328 499	5 777 875	4 745 506	4 167 563
Lastekaitsepoliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine	844 674	790 872	688 642	610 700
Lastekaitse korraldusmudeli rakendamine	950 835	1 314 319	500 000	0
Lastemajateenus seksuaalselt väärkoheldud lastele	991 319	862 689	844 254	844 254
Riikliku lastekaitse teenuse pakkumine ja arendamine	969 867	487 616	471 185	471 185
Lastekaitsealase ennetus-, arendus- ja teavitustegevuse koordineerimine, sh lastekaitse telefoniteenuse (116111) pakkumine	1 178 552	916 126	904 879	904 879
Riiklik perelepitus	1 393 252	1 406 253	1 336 545	1 336 545
Tegevus 3				
Laste heaolu teenused	16 857 413	18 668 831	12 804 405	11 941 930

Laste heaolu teenuste poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine	4 207 310	6 858 867	1 318 190	455 715
Kinnise lasteasutuse teenus	8 823 623	8 094 676	8 051 483	8 051 483
Mitmedimensiooniline pereteraapia	1 154 025	1 127 784	1 058 387	1 058 387
Asendushoolduse korraldamise (sh saatjata alaealistele välismaalastele), arendamise ja pädevuse suurendamise teenus	2 672 456	2 587 504	2 376 345	2 376 345
Tegevus 4 Ohvriabi ja hüvitised	11 024 151	9 571 892	9 736 057	10 043 440
Ohvriabi poliitika kujundamine ja elluviimise korraldamine	666 950	487 518	458 607	452 504
Piirkondliku ohvriabi osutamine	3 267 634	2 539 507	2 513 671	2 533 671
Vägivallaohvritele sihtrühmapõhise toe osutamine	3 204 769	3 166 459	3 104 222	3 048 707
Psühhosotsiaalse kriisiabi ja ohvriabi kriisitelefoni pakkumine	1 403 434	854 920	835 062	835 062
Ohvrite taastumist toetavate otsekulude hüvitamine	2 481 364	2 523 487	2 824 496	3 173 496